

ENTRE LA UTOPIA I LA REVOLTA IMPOSSIBLE

L' estudi que Albert Ventura ha dedicat a Ernest Casajuana (1890-1961) és una recerca important, d'aquelles que aconsegueixen el relleu a partir de l'aportació que fan al cabal del coneixement literari universal i no a través de la universalitat o la transcendència del personatge treballat. Ventura va descobrir Ernest Casajuana a través de l'entusiasme i la generositat del seu besnét. La curiositat i l'esforç per conèixer van fer la resta, com sempre en aquesta mena de feines solitàries i sovint malagraïdes.

Ventura parteix d'una idea que, tot i situada al final del seu llibre, el travessa verticalment: «Podem concebre la literatura, els creadors i la seva obra, com una cadena de transmissió»; i aquí comença la seva indagació sobre la producció de Casajuana. Les seves interrogacions van traient la substància a una obra, que mira molt detalladament —amb una pruija analítica academicista—, mentre es preocupen d'entendre el lloc que aquesta obra —i, doncs, el seu autor— ocupen en aquell diagrama que tenim tan ben quadrat en la història literària. I d'aquí la importància d'aquesta aportació, amb un fort interès pel que diu i pel que permet entreveure. És així com ens adonem de la força intel·lectual d'Ernest Casajuana, desconegut fins ara com a escriptor, i lluitador durant tota la vida per esdevenir-ho. Coetani any per any d'alguns dels més grans —Sagarra, Riba— hi compartí la fe en l'escriptura com a instrument o mètode de comprensió de la societat. Va voler descriure el món social on es mogué, posar-ne en evidència —moderadament— els defectes i, alhora, ho va voler fer amb un llenguatge ple

de sentits, on tot esdevé paraula. No arribà a l'explosió verbal sagarriana ni als meandres mentals —i, doncs, lingüístics— cristal·lins de Riba, però intentà explicar allò que passava al seu entorn amb el màxim rigor idiomàtic i amb el joc el·líptic i simbòlic que les dues dictadures sota les quals escrigué li van permetre, sempre en una constant lluita amb les seves fronteres interiors, en paraules de Pedroló.

L'anàlisi atenta que Ventura fa de la poesia de Casajuana palesa una preocupació formal extrema que, de contracop, hauria pogut dur-lo a les provatures avantguardistes. Quan Casajuana arriba a Reus a la primeria dels anys 20 Prous i Vila salta a Barcelona per guanyar-s'hi la vida, no sense deixar un estel de revolta experimental literària que Casajuana no féu volar. Més aviat prengué el fil de la perfecció lírica, un aprenentatge extret dels versos de Joaquim Folguera, el malaurat poeta que tant Casajuana com Prous prengueren com a mestre. L'objectiu de Casajuana —tal com ens fa notar Ventura— era didàctic, com ho fou per a Folguera —noucentista de finor indiscutible— i, en la seva manera revolucionària, per a Prous. Casajuana, com Folguera, pretengué dur les seves idees de superació espiritual a la societat, tal com va expressar Josep Aragay en la semblança dedicada al record d'aquest darrer: «No era un home consagrat a la seva obra; era un home consagrat a la seva pàtria [...] Homes capaços de sacrificar la seva obra personal, el seu amor propi de poetes i les seves pròpies visions d'artistes, per canalitzar la ruta joiosa del seu poble».¹ Casajuana compartí amb Folguera l'autodidactisme, la dedicació a fer-se una cultura literària i «llençar-se a les lletres» —en paraules del poeta de Sabadell— i el sentit de servei al seu poble.² I, ben lluny de l'ideari de Prous —tal com posa ben bé en relleu Ventura—, parteix d'aquella fe cristiana que magnetitza constantment la seva obra com a suport o eina metodològica per aconseguir l'ordre i la justícia en la societat. Casajuana no gosa anar més lluny. Potser per aquest motiu tota la seva obra emana una sensació de paradoxa i de contenció, i està ben impregnada de suggeriments, de paraules a mig dir, aquelles que Baudelaire entenia com les més reveladores.

1 Josep Aragay, «Joaquim Folguera, polític?», *La Revista*, gener-juny, 1932, p. 20.

2 Joan Arús, «Els primers temps de Joaquim Folguera. Notes biogràfiques», *La Nova Revista*, n. 9, vol. III, Barcelona, setembre, 1927, p. 47-55. Cito de la p. 53.

Cal, doncs, llegir Casajuana amb els ulls només entreoberts i foragitant aprensions. Només així entendrem el que Ventura ens diu quan ens el qualifica com a «“demandant” social en termes de moralitat i llibertat personal».

MONTSERRAT CORRETER